

Сюй Чень,
здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії,
Міжрегіональна Академія управління персоналом
ORCID ID: 0000-0002-1759-9940

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.4.134

ШЛЯХИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ МОДЕЛІ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Xu Chen,
Candidate for a degree, Interregional Academy of Personnel Management

WAYS OF ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF CONCEPTUAL MODEL
OF IMPROVEMENT OF STATE ENVIRONMENTAL POLICY IN UKRAINE

Визначено, що процес кліматичних змін повинен розглядатися в Україні шляхом оперативного реагування на несприятливі екологічні наслідки. На виконання такого плану доцільно втілювати певний конгломерат короткострокових, середньострокових та довгострокових програм для нівелювання негативних кліматичних змін та формування екобезпечного НС.

З іншого боку, стилістика впровадження екокліматичних перетворень повинна мати глобальний характер. Приклади Німеччини, Нідерландів та Швейцарії демонструють необхідність контролю за екосистемними, ландшафтними та суспільними змінами клімату. На додаток, Україні варто звернути увагу на такі аспекти охорони НС, як продовольча безпека, наявність ресурсів та економічна стабільність окремих ініціатив.

Доведено, що екологічна ситуація в Україні повинна досліджуватися з точки зору соціальних, економічних та політичних перетворень. При цьому важливо не допускати конфлікту інтересів між урядом (владою) та представниками екоохоронних організацій (захисники НС).

Відмічено, що прискорення переходу до кліматично нейтральної, ресурсоефективної, стійкої економіки — завдання мінімум для вітчизняного державотворення. Головний принцип вищеведеної ініціативи — врегулювання та стандартизація використання / повернення планетарних ресурсів. Здоров'я екосистем, у рамках котрих нерідко здійснюється комерційне виробництво та інша прибуткова діяльність, має ототожнюватись із людським благополуччям та процвітанню. Задля підвищення ефективності цього концепту, Україні буде доцільно створити нову структуру моніторингу, що допоможе визначити рівень прогресу відповідної програмної ініціативи.

Проте не зайвою для України буде підтримка та контекстний розвиток загальноновизнаних екополітичних ідеалів. Мова йде про екологічну дипломатію, природоохоронні амбіції, лідерство у області охорони НС, формування стратегічного впливу на екозагрози, визначення компетентності еколого-урядового апарату тощо.

It is determined that the process of climate change should be considered in Ukraine by prompt response to adverse environmental consequences. To implement this plan, it is advisable to implement a conglomeration of short-term, medium-term and long-term programs to mitigate negative climate change and the formation of environmentally friendly emergencies.

On the other hand, the style of implementing eco-climate change must be global. The examples of Germany, the Netherlands and Switzerland demonstrate the need to monitor ecosystem, landscape and social climate change. In addition, Ukraine should pay attention to such aspects of emergency protection as food security, availability of resources and economic stability of certain initiatives.

It is proved that the ecological situation in Ukraine should be studied in terms of social, economic and political transformations. At the same time, it is important to avoid conflicts of interest between the government (authorities) and representatives of environmental organizations (defenders of the National Assembly).

It is noted that the acceleration of the transition to climate-neutral, resource-efficient, sustainable economy — a task at least for domestic statehood. The main principle of the above initiative is the regulation and standardization of the use / return of planetary resources. The health of ecosystems, which often provide commercial production and other lucrative activities, must be equated with human well-being and prosperity. In order to increase the effectiveness of this concept, Ukraine will need to create a new monitoring structure that will help determine the level of progress of the relevant program initiative.

Meanwhile, it will be useful for Ukraine to support and contextually develop universally recognized environmental political ideals. We are talking about environmental diplomacy, environmental ambitions, leadership in the field of environmental protection, the formation of strategic influence on environmental threats, determining the competence of the environmental government, and so on.

Ключові слова: концепція екологічної політики, державна політика у сфері захисту довкілля, взаємозв'язок живих організмів з довкіллям, правова охорона природи, забезпечення захисту довкілля.

Key words: concept of environmental policy, state policy in the field of environmental protection, the relationship of living organisms with the environment, legal protection of nature, environmental protection.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Державна екологічна політика в Україні на часі перебуває на стадії становлення та планомірного розвитку. Отже, запровадження певних євроамериканських традицій у вітчизняне екологічно-правове поле виглядає цілком вмотивованим.

Передусім варто говорити про ототожнення понять "навколишнє середовище" та "екологічна стабільність". Задля функціонування подібного механізму потрібно налагодити теоретико-науковий та законодавчий процес екоохорони. Логічним виглядатиме створення Екоагентства як органу зі спеціальним статусом, що спрямовує та координує екологічну політику держави України [1].

Крім того, вітчизняному урядово-управлінському апарату потрібно чітко виокремити та визначити цілі екологічної політики. На наш погляд, в Україні вона повинна передбачати захист НПС, поєднаний із охороною здоров'я людей, раціональним використанням природних ресурсів та сприянням міжнародному екологічному співробітництву.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Серед науковців, які здійснили наукові дослідження щодо державної політики у сфері забезпечення екологічної безпеки слід зазначити: А. Антонова, Б. Гамлюка, Ю. Горбань, І. Грищенко, В. Демченка, А. Керничної, І. Криничної, В. Крука, О. Лазора, Н. Маєвської, В. Мартиненка, А. Надежденко, О. Настечко, О. Олефіренко, О. Проніної та ін.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є визначення шляхів становлення та розвитку концептуальної моделі удосконалення державної екологічної політики в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Важливий аспект екополітичного розвитку в Україні — формування відповідного ставлення до кліматичних змін. Запобігання негативним екоперетворенням — завдання управлінського апарату. Європейсь-

кий екопростір та відповідне нормативне врегулювання — яскравий приклад вдалої та повноцінної кампанії щодо охорони біорозмаїття, ідентичності та унікальності НПС. Субсидіарний елемент управління, що у даному випадку повинен вдосконалюватися — регулювання екологічно-загрозливих тенденцій. Так, необхідно здійснювати моніторинг стану екобезпеки, розвивати стратегію розвитку екополітики на внутрішньодержавному та загальнополітичному (світовому) рівнях [2].

Не менш важливим видається культивування на законодавчому та теоретичному рівнях в Україні таких екоохоронних ідеологій: ідея забезпечення права на сприятливе НПС (як фундаментальне екологічне право); формування галузевих прав щодо гарантій реалізації та захисту фундаментального екологічного права; запровадження конституційних та інших прав, що є дотичними до екологічних.

Власне, у процесі розвитку екологічної політики в Україні можна запозичити деякі з підходів, запроваджені в зазначеному сегменті свого часу США, наприклад: цільове фінансування для вирішення значущих екологічних проблем; посадова ієрархічність у питанні екологічного регулювання; повноцінне євроатлантичне співробітництво з державами Європейського Союзу тощо.

Окрім зазначеного, в Україні варто запровадити систему стратегічного планування екологічних змін. Вона повинна розроблятися на внутрішньому та глобальному рівнях, а її метою необхідно визначити підвищення операційної ефективності, стійкості та можливостей екологічної безпеки в державі.

Потрібно зауважити, що логічним та вмотивованим для України видається побудова політико-правового інструментарію управління екобезпекою. Методологія регулювання наступна: моніторинг питань екологічної безпеки агентствами / новоствореними управліннями / інституціями екорозвитку; пропагування культури екологічної безпеки; виявлення загроз та підвалин покращення екологічних нормативів на території України тощо [3].

Так званий "екологічно-стабільний тріумвірат", впроваджений свого часу ЄС, також, є прийнятним до запровадження в Україні. На наше переконання, він повинен включати наступні виховні нормативи (елементи): сумісне стратегічне бачення — разом із країнами-партнерами (членами ЄС) щодо екологічних загроз на засадах точного політико-стратегічного керівництва, перформатованого у операційно-опційні можливості безпеки світового екопростору); встановлення рамок екобезпеки на кіберпросторовому, терористичному та космічному рівнях; загальне розуміння екологічних загроз (національний, європейський та міжнародний рівень тощо).

На мій погляд, в умовах розвитку екополітики в Україні буде вірним запровадити додатковий орган спеціального врядування — Агенцію з питань екостабільності. У такий спосіб видається можливим сформулювати аналітико-екологічну довідку щодо стану НПС, виокремивши проблематику та перспективи розвитку відповідної галузі [4].

Зв'язок екологічних змін, перетворень та переформулювань із оборонною галуззю держави — наступний елемент, що потребує уваги та додаткового вивчення в Україні. Наприклад, екополітичний простір повинен функціонувати у контексті розробки конкретних оборонних рішень щодо гіпотетичних кліматичних змін у майбутньому. Як додаток, урядово-управлінському апарату України в екогалузі доцільно форсувати проведення дослідницьких програм у даній області: це допоможе зрозуміти, яким чином на національному та міжнародному рівнях можна вирішити проблему екобезпеки у перспективі. Конкретизовану та цільову роль необхідно приділити фінансуванню зазначених програм, за допомогою яких можливим є прискорення процесів економіко-політичного сприйняття подібної проблематики.

Крім вищезазначеного, важливої ролі для України набуває впровадження ідей політико-соціальної та екополітичної культур загальною. Екологічні орієнтири повинні мати прагматичний, усталений, гуманний та соціально-орієнтований характер задля відповідної профпридатності впроваджених змін.

Водночас розвиток екогалузі потребує не лише нормативно-правового та політико-управлінського аспекту регулювання. В Україні варто налагодити процес технологічного та інфраструктурного забезпечення екопростору: передусім говоримо про розвиток потенціалу керівництва та ресурсного забезпечення. Таким чином, охорона НПС здатна перетворитися на окремих, самоврядний елемент державного управління [5].

Водночас запровадження певного Ситуаційного плану охорони НПС в Україні може додати управлінської ефективності процесу екозабезпечення. Основні критерії запровадження наступні: оперативне підвищення ситуаційної обізнаності населення; своєчасне попередження та стратегічне прогнозування кліматичних змін; включення аспектів змін клімату та навколишнього середовища в планування та реалізацію громадянських / воєнних місій та операцій, що мають формуватися Міністерством екології та природних ресурсів України. Заключний елемент зазначеного підтексту — створення передумов для збільшення масиву знань пересічних громадян та залучення у даний процес профільних фахівців.

Досить логічним та обґрунтованим, у даному випадку, видається формування управлінської єдиначальності та поступового контролю за комплексним, логічно-вмотивованим планом контролю за схоронністю НПС.

Інструментарії такі:

формування та подальше визначення концептуальних основ кліматичної ситуації на території України з одночасним акцентуванням уваги на зміні клімату як серйозній загрозі людству та біорозмаїттю;

боротьба з наслідками негативних перетворень НС як елемент вітчизняної екополітики; визначення людства як найбільш ситуативно-уразливого елементу.

Безпека, оборона та сталість НПС в Україні повинні функціонувати у розрізі передбачення, підготовки та попередження викликів безпеки, що пов'язані із глобальними потепліннями та іншими негативним екоперетвореннями.

Таблиця 1. Ініціативи щодо розвитку та удосконалення державної екополітичної моделі в Україні

Назва ініціативи	Огляд концептуальних основ даного положення
<i>Попередження негативних екоперетворень</i>	Належне нормативне врегулювання як приклад вдалої та повноцінної кампанії щодо охорони біорозмаїття, ідентичності та унікальності НПС. Субсидіарний елемент управління – регулювання екологічно-загрозливих тенденцій. Здійснення моніторингу стану екобезпеки, стратегії розвитку екополітики на внутрішньодержавному та загальнополітичному (світовому) рівнях
<i>Впровадження екоохоронних ідеологій</i>	Ідея забезпечення права на сприятливе НПС (як фундаментальне екологічне право); формування галузевих прав щодо гарантій реалізації та захисту фундаментального екологічного права; запровадження конституційних та інших прав, що є дотичними до екологічних. Запозичення підходів, запроваджених США, як-от: цільове фінансування для вирішення значущих екологічних проблем; посадова ієрархічність у питаннях екологічного регулювання; повноцінне свроатлантичне співробітництво з державами Європейського Союзу тощо. Стратегічне планування екологічних змін на засадах оперативності, ефективності та всевмірності запроваджених перетворень
<i>Формування екополітичної культури</i>	Прагматичний, усталений, гуманний та соціально-орієнтований характер екологічних орієнтирів як детермінанта їх профпридатності та актуальності стосовно впроваджених змін

Вважаю, що особливої актуальності та політико-управлінської вмотивованості для України набуває рецепція ідей, закладених у "Європейському зеленому курсі" 2019 р. Зменшення сумарного рівня забруднення, викидів парникових газів, відновлення джерел енергії та сировини — запорука кліматичної нейтральності та екодружності певної країни. Приклад ЄС — показовий, адже усі 27 країн-членів дотримуються одного, чітко встановленого підходу до екопозиціонування.

ВИСНОВКИ

Загалом, найбільш ефективні ініціативи щодо розвитку та удосконалення державної екополітичної моделі в Україні систематизовано у таблиці 1.

Література:

1. Jordan & V. Gravey Environmental Policy in the EU: Actors, Institutions and Processes. Routledge, 2021. URL: <https://www.routledge.com/Environmental-Policy-in-the-EU-Actors-Institutions-and-Processes/Jordan-Gravey/p/book/9781138392168> (дата звернення: 15.01.2022).

2. The EU Green Deal — a roadmap to sustainable economies: Switch2Green (The EU Switch to Green Flagship Initiative / A Gateway to Inclusive Green Economy). URL: <https://www.switchtogreen.eu/the-eu-green-deal-promoting-a-green-notable-circular-economy/> (дата звернення: 15.01.2022).

3. R. De Santis & C. J. Lasinio Environmental Policies, Innovation and Productivity in the EU. The London School of Economics and Political Science. 2015). URL: http://www.dt.mef.gov.it/export/sites/sitodt/modules/documenti_en/analisi_progammazione/brown_bag/De_Santis_-_Jona_Lasinio.pdf (дата звернення: 15.01.2022).

4. Environmental Protection: What Europe Does For Me (04.06.2019 р.). URL: <https://what-europe-does-for-me.eu/en/portal/3/focus07> (дата звернення: 15.01.2022).

5. EU Environmental Policies: ERA (Environment & Resources Authority). URL: <https://era.org.mt/legislation-policy/eu-environmental-policies/> (дата звернення: 15.01.2022).

References:

1. Jordan, A. and Gravey, V. (2021), "Environmental Policy in the EU: Actors, Institutions and Processes", Routledge, available at: <https://www.routledge.com/Environmental-Policy-in-the-EU-Actors-Institutions-and-Processes/Jordan-Gravey/p/book/9781138392168> (Accessed 15 Jan 2022).

2. Switch2Green (The EU Switch to Green Flagship Initiative. A Gateway to Inclusive Green Economy) (2021), "The EU Green Deal — a roadmap to sustainable economies", available at: <https://www.switchtogreen.eu/the-eu-green-deal-promoting-a-green-notable-circular-economy/> (Accessed 15 Jan 2022).

3. Santis, R. De and Lasinio, C. J. (2015), "Environmental Policies, Innovation and Productivity in the EU", The London School of Economics and Political Science, available at: http://www.dt.mef.gov.it/export/sites/sitodt/modules/documenti_en/analisi_progammazione/brown_bag/De_Santis_-_Jona_Lasinio.pdf (Accessed 15 Jan 2022).

4. What Europe Does For Me (2019), "Environmental Protection", available at: <https://what-europe-does-for-me.eu/en/portal/3/focus07> (Accessed 15 Jan 2022).

5. ERA (Environment & Resources Authority) (2022), "EU Environmental Policies", available at: <https://era.org.mt/legislation-policy/eu-environmental-policies/> (Accessed 15 Jan 2022).

Стаття надійшла до редакції 09.02.2022 р.